

Työ- ja elinkeinoministeriö
Aleksanterinkatu 4
PL 32
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntö VN/7184/2019; VN/7184/2019-TEM-2

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain ja taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain ja taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain muuttamisesta. Hallituksen esityksen keskeisenä tavoitteena on laajentaa olemassa olevaa yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää kattamaan myös yrityksille myönnettävät valtiontuet. Lisäksi yritystukitietoja olisi sähköisen järjestelmän kautta mahdollista luovuttaa Tilastokeskukselle tilastojen laatimista varten sekä Euroopan komissiolle EU:n valtioneuvoston sisältyvän julkaisu- ja avoimuusvelvoitteen täyttämiseksi. Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut työ- ja elinkeinoministeriön vetämään työryhmään, jossa on käsitelty yhteisen yritystukitietovarannon perustamista ja hallituksen esityksen laatimista.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen luonnoksesta ja haluaa lausua asiassa seuraavaa:

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää esitystä ja sen myötä perustettavaa valtionhallinnon yhteistä yritystukitietovarantoa lähtökohtaisesti hyvänä ja kannatettavana. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää kuitenkin jossain määrin ongelmallisena esityksessä valittua lähestymistapaa, jonka mukaan tietovarantoon tulee tallentaa tiedot kaikista ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvista valtiontuista”. Ministeriön näkemyksen mukaan ei ole kaikissa tapauksissa suoraan itsestään selvää, mitkä kaikki tukiluonteiset toimenpiteet täyttävät SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaisen määritelmän. Tällöin tukiviranomaisen voi olla vaikeaa tietää, onko kyse yritystukitietovarantoon tallennettavasta tiedosta vai ei. Määrittelyä tulisi joko muuttaa yksiselitteisemmäksi tai sitten tukiviranomaisen tulisi jollain keinolla pystyä varmistumaan siitä, mitkä kaikki toimenpiteet lasketaan SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaisiksi yritystuiksi. Esityksessä voisi myös nimetä tahon, jolta tukiviranomainen voi tarvittaessa varmistaa, kuuluuko jokin tuki tallentamisvelvoitteen piiriin vai ei.

Erityisen ongelmallista tukiluonteen arviointi on liikennesektorin ja nimenomaan sisämaaliikenteen tukien kohdalla. Hankittaessa esimerkiksi linja-autoliikennettä julkisena palveluna, tulisi tehdä tapauskohtainen arviointi, onko kyseessä tukiluonteinen toimenpide vai ei. Arvioinnin lopputulos riippuu paljolti siitä, voidaanko liikennepalvelu hankkia aidon kilpailutuksen perusteella vai onko mahdollisia palveluntarjoajia kyseisellä reitillä niin vähän, että aito kilpailutus ei ole mahdollinen. Erilaiset kilpailuolosuhteet eri osissa Suomea voivat tarkoittaa sitä, että osa liikennepalvelujen hankinnoista tallennettaisiin jatkossa yritystukina yhteiseen tietovarantoon, kun taas osa palveluhankinnoista jäisi tallentamisvelvoitteen ulkopuolelle. Tällainen menettely ei olisi omiaan antamaan yhtenäistä ja kattavaa kuvaa liikennepalvelujen hankintojen tai liikennesektorin yritystukien tilanteesta. Linja-autoliikenteen palveluhankinnat ovat osaksi kuntien ja osaksi ELY-keskusten vastuulla, joten tilannekuva jäisi myös tältä osin epätäydelliseksi kuntien jäädessä tässä vaiheessa yhteisen tietojärjestelmän ulkopuolelle. Liikennealan valtioneuvoston erityispiirteitä ja siihen liittyviä ongelmakohtia kuvataan esimerkiksi Mikko Alkion ja Olli Hyvärisen Valtiontuet-teoksessa sivuilla 393-400.

Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan olisi selkeämpää, jos liikennepalveluiden hankinnat jätettäisiin kokonaan hallituksen esityksen mukaisen yritystukitietojen tallentamisvelvollisuuden ulkopuolelle. Tätä tulkintaa tukisi myös se, että liikennepalveluita koskevien tukitoimenpiteiden kohdalla kyse on pikemmin palveluhankinnoista kuin varsinaisesta yritystuesta. Jos kyseiset tiedot on kuitenkin pakko saada tietovarantoon ja tilastoihin mukaan, tulisi varmistaa, että tiedot saadaan kaikilta asiaan liittyviltä toimijoilta kattavasti, yhdenmukaisesti ja samanlaiseen arviointiin perustuen. Palveluhankintojen tukiluonteisuuden arviointiin liittyvät ongelmakohdat tulisi tiedostaa myös asiaan liittyviä tilastoja laadittaessa.

Ministeriö haluaa kiinnittää myös huomiota esityksen mukaiseen takautuvaan tallentamisvelvoitteeseen, jonka mukaan lakimuutoksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021, mutta yritystukitietovarantoon olisi takautuvasti tallennettava yritystukitiedot vuosilta 2018-2020. Jos tukiviranomaisella ei ole lain voimaan tullessa käytävissä sellaista tietojärjestelmää, jonka avulla tietojen siirtäminen yritystukien yhteiseen tietovarantoon onnistuu helposti teknisen rajapinnan kautta, tämä tarkoittaa, että tukiviranomaisen on manuaalisesti kirjattava kaikki tukitiedot vuosilta 2018-2020. Tietojen siirron ja hallinnollisen työn helpottamiseksi liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että takautuvasti tallennettavien tietojen osalta olisi riittävää tallentaa yritystukitietovarantoon vain saajakohtaiset vuosittaiset toteumatiedot sen sijaan, että järjestelmään kirjattaisiin jokainen yksittäinen tukipäätös ja sitä koskevat maksatustiedot. Myös valvonnan ja tilastoinnin kannalta pitäisi olla riittävää vuosittaisten tukimäärien ilmoittaminen yksittäisten päätöstiетоjen sijaan.

Koska yritystietovarantoon tallennettavat tiedot voivat vaihdella riippuen kyseessä olevasta tukityypistä, ministeriö katsoo, että tallennettavien tietojen pitäisi käytännössä olla hyvin pitkälti samoja kuin mitä tukiviranomainen kerää hakijasta osana normaalia tuen myöntämisen prosessia. Tallentamisvelvoitteella ei tulisi asettaa tukiviranomaiselle velvoitetta kerätä sellaisia tietoja tuen hakijoista, joilla ei ole merkitystä tuen hakemisen ja myöntämisen kannalta.

Liikenne- ja viestintäministeriö haluaa nostaa esille myös kysymyksen siitä, voiko ministeriöstä tulla tietosuoja-asetuksen mukainen rekisterinpitäjä myös sellaisessa tapauksessa, jossa ministeriön vastuulla oleviin yritystukitietoihin ei sisälly henkilötietoja eikä ministeriö näin ollen käsittele henkilötietoja osana yritystukitietovarannon toimintaa? Mihin vastuu rekisterinpitäjänä toimimisesta tällaisessa tapauksessa perustuu?

Ministeriö pitää perusteltuna de minimis –tukitietojen tallentamisen yhteiseen yritystukitietovarantoon, vaikka kyse ei juridisesti ole SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaisesta valtiontuesta. Tietojen tallentaminen helpottaa myös tukiviranomaisen valvontatehtävää de minimis –tukikumulaation seurannan suhteen.

Esityksen ja hankkeen aikataulu on varsin kireä, jos hankkeen myötä on havaittu tarpeita tehdä muutoksia ministeriön hallinnonalan olemassa oleviin tietojärjestelmiin. Käytännössä tarpeellisia muutoksia voi olla vaikea saada tehtyä ennen 1.1.2021. Näillä näkymin ministeriöllä ei lain voimaantullessa ole käytössä sähköistä järjestelmää, jonka kautta yritystukitietojen siirtäminen onnistuisi yritystukitietovarantoon. Tiedot tulee siis tallentaa yritystukitietovarantoon manuaalisesti ja tämän takia tulee varmistaa, että tietojen manuaalinen tallentaminen onnistuu mahdollisimman helposti 1.1.2021 alkaen tallentamisvelvoitteen astuessa voimaan.

Juhapekka Ristola
Osastopäällikkö, ylijhtaja

Sanna Ruuskanen
Yksikön johtaja, hallitusneuvos